

Strausz Tamás (Vajda János Gimnázium)

A Walkür-hadművelet – Merénylet Hitler ellen

1944. július 20.

Keszthely, 2007. április 20.

Tartalomjegyzék

1. Általános hadi helyzet 1944. július.....	3
2. Walkür-hadművelet.....	3
3. Vér és gyász.....	6
4. Három tragédia.....	7
5. Esélyek és kérdések.....	9
6. Képmelléklet.....	12
7. Források.....	14

Általános hadi helyzet 1944. július

1944 júliusára a reálisan gondolkodó embereknek nyilvánvalóvá vált, hogy a III. Birodalom helyzete egyre reménytelenebbre fordul, s az oly áhított győzelem illúzió maradt csupán. A német hadsereg immár három fronton harcolt, s a szövetséges hatalmak vasmarka egyre keményebben szorult Németország torka köré. Az 1944. június 6-ai normandiai partraszállás után a nyugati szövetségesek óriási mennyiségben dobtak át csapatokat a Csatornán és a kitörésre készültek. Délen, az olasz fronton „csigalassúsággal” ugyan, de egyre északabbra nyomultak az amerikai-brit csapatok. A keleti front valósággal falta a hadosztályokat. A nagy nyári szovjet offenzíva pedig felszabadította az utolsó megszállt szovjet területeket is és benyomult Lengyelországba. Bizonyos katonai körökben ekkora megérett az elhatározás, hogy valamit tenni kell. A már évek óta szerveződő ellenállásban újra megszületett a terv, hogy kezükbe vegyék a német nép sorsát, és elmozdítsák az egyetlen embert, aki felelőssé vonható a helyzetért: Adolf Hitlert.

walkür-hadművelet

Július 20-ára a Führer fontos megbeszélést tűzött napirendre a galíciai szovjet offenzíva tárgyában. Tökéletesnek látszott az alkalom, hogy arra, hogy a német tisztek által megalakított ellenállási mozgalom végre lecsapjon. Megszületett a Walkür-hadművelet terve, melynek célja: Elmozdítani pozíciójából Hitlert, Berlinben katonai kormányt alakítani, leszámolni a náci államgépezettel, és beszüntetni a háborút. Az első pont végrehajtását egy igen fontos beosztású tiszt kapta, Claus von Stauffenberg, aki a belső hadsereg vezérkari főnökeként szabadon beléphetett a Führer főhadiszállására. Az ellenállás már évek óta szerveződött, ám mindeközben sikertelenségre kárhoztatott, de ezzel az alkalommal egész nemzetük jövőjének alakítóivá váltak, sorsának kovácsaivá.

1944. július huszadikán Stauffenberg és segédje a Rastenburg¹ melletti Wolfschantedéba² repült, s velük vitték a Hitlernek szánt bombát. A megbeszélés előtt Stauffenberg beállította az időzítőt, ami a gyújtószerkezetet tíz perccel a kibiztosítás után működésbe léptette. Stauffenberg fél egykor lépett be a barakkba Keitel³ társaságában, ám még ezelőtt elintézte, hogy a megbeszélésről távozhasson egy fontos telefon ürügyén. A terembe belépve a Führer köszöntötte őket, majd a tábormokkal a helyzet elemzésébe kezdett. A terem ablakai nyitva voltak, mivel elviselhetetlen volt a hőség. A tér közepén egy nagy, masszív tölgyfaasztal állt, erre terítették ki a térképeket. Stauffenberg az egyik asztallábhhoz helyezte a bombát, alig két méterre a mit sem sejtő Hitlertől. Miközben a tisztek a helyzetet elemezték Stauffenberg hirtelen eltűnt. Elhagyta a termet, és segédtisztjével visszaindult a reptérre, ahol a gép már várt rá, hogy visszaszállítsa Berlinbe. Eközben azonban Brandt ezredes a térképen ismertette a katonai eseményeket, és közelebb lépett az asztalhoz. A táská azonban az útjában volt, ezért megfogta, és az asztalláb túloldalára helyezte. Ez végzetes lépés volt.

Ahogy Stauffenberg a reptér felé hajtott még látta, amint a háta mögött abból a barakkból, melyben a tanácskozás folyt lángok csapnak ki. Tökéletes bizonyossággal gondolhatta, hogy Hitler ezt nem élhette túl, és a merénylet sikeres volt. Azonban ezzel óriásit tévedett.

A bomba felrobbant, és megölt egy ember, további hármat pedig halálosan megsebesített - ám ezek egyike sem a célszemély volt. Szerencsétlen Brandt ezredes azonnal eltűnt, ahogy a mellé helyezett bomba felrobbant. Ám Hitler kisebb sebesülésekkel megúszta. Csupán pár karcolás, égési seb és halláskárosodás érte, a csodával határos módon megmenekült. Körülötte füst, por, vér, hörgő sebesültek, de Hitler Keitelre támaszkodva kisántikált a rommá vált épületből. Később úgy gondolta, hogy megmenekülését a Gondviselésnek köszönheti, s eszerint nagy szerepet szánt még neki a sors. Azonban abban a pillanatban még nem tudta mi is történt vele. Először légitámadásra gondoltak a „Farkasodúban”, ám ezt megcáfolták a környék légvédelmi egységei. Így csak egy eshetőség maradt, mégpedig a merénylet. De vajon ki követhette el? Hitler környezetének fogalma sem volt róla. Az egyetlen gyanús jel von Stauffenberg ezredes eltűnése volt, így rá terelődött a gyanú. Rögtön az ezredes keresésére indítottak több katonát. A kora délutáni órákban az egész parancsnokságon fejtelenség uralkodott, és mindenki egyéni akciónak tekintette a merényletkísérletet.

A lázadó csoportok a berlini Bendlerstrassén, a hadügyminisztériumban gyülekeztek, hogy végrehajtsák a Walkür-hadműveletet. Szinte a német tisztikar krémjének is lehetne tekinteni a csoportot, hiszen tábormokok (von Stülpnagel), tábormagyok (von Witzleben) és további magas beosztású tisztek is részt vállaltak benne. Stauffenberg ezredes a főváros felé repült teljes bizakodással, és a siker hitével, elzárva azonban a külvilágtól. S miközben Stauffenberg gépe leszállt Berlinben a „Farkasodúba” vonat érkezett, rajta Benito Mussolinivel, a Ducéval. A találkozó a két diktátor között már korábban meg volt beszélve, mivel Hitler találkozni akart az olasz vezérrel, és ettől, úgy látszik, még a merénylet sem térítette el. Hitler délután örömmel újságolta „barátjának”, hogyan úszta meg a gyilkossági kísérletet, s mutatta meg neki a barakk romjait. S erről a berliniek semmit sem tudtak.

Berlinben, mivel semmilyen hírt nem kaptak a merényletről, és csak Stauffenberg elmondásából ismerték az eseményeket, 15:50-kor életbe léptették a Walkür-hadművelet második fázisát, és a zendülő csapatok megkezdték a stratégiaileg fontos helyek megszállását. Ugyanakkor Olbricht tábormok követelte Fromm vezérezredestől, a belső hadsereg parancsnokától, a mielőbbi lépések végrehajtását. Fromm azonban felhívta a Führer főhadiszállását, és beszél Keittel. Keiteltől megtudja, hogy Hitler túlélte a merényletet, ezért belátta, nem léphet. Az összeesküvők a maguk kezébe veszik a kezdeményezést, von

¹ Kelet-poroszországi település. (Ketrzyn)

² „Farkasodú”

³ Wilhelm Keitel tábormagy, az Oberkommando der Wehrmacht (német hadsereg) parancsnoka.

Witzleben tábornagy és Stauffenberg kiadja a parancsot. Húsz katonai körzetben lépnek akcióba a csapatok, s az új katonai kormány tagjai is megérkeznek a hadügyminisztériumba. A leendő új elnök, Ludwig Beck tábornok, Hoepfner vezérezredes, Helldorf rendőrfőnök és Gisevius, aki a külföldiekkel tartja a kapcsolatot. Frommot megpróbálják meggyőzni, hogy tévesek az információi, de a vezérezredes ellenáll, ezért a zendülők, Stauffenberg vezetésével letartóztatják. Az összeesküvők azonban hibát hibára halmoznak. Fromm őrzése semmit sem ér, mivel a vezérőrnagy értesíti feletteseit a tettekről telefonon. A hadügyminisztériumban teljes a zűrzavar, azoknak az őrezredeknek, amiknek a lázadást kéne támogatnia alig töredéke áll rendelkezésre, páncélos erejük nincs. A rádiót nem foglalják el, sőt meglepve hallgatják, ahogy bejelentik benne, hogy Hitler túlélte a délutáni merényletet.

Az összeesküvőket még egy kellemetlen meglepetés érte. Okozója Piffraeder SS-katona volt, ugyanaz a Piffraeder, aki későn érkezett a repülőtérrre, és már nem érte ott Stauffenberg ezredest. Most békésen bekopogtatott az irodája ajtaján, és azzal a kérdéssel lepte meg, miért távozott olyan hirtelen a vezér főhadiszállásáról. Stauffenberg nem tévovázott, szólította az őrséget, és bezáratta Piffradert a pincébe. Ez után az eset után végre tudomásul kellett volna vennie, hogy odakint nincs minden rendben, hogy az épületbe bárki bejöhethet.

A legszörnyűbb a késlekedés mértéke volt. Az összeesküvők csak este hét óra táján kezdték kiküldeni a parancsokat a kormányhivatalok, forgalmi góccok megszállására, a náci vezetők letartóztatására. A legtöbb vezető ekkor már elkésett, vagy direkt odázta el a parancs végrehajtását. S Hitler, miután elbúcsúztatta Mussolinit, leváltotta Frommot és a helyére Himmlert nevezte ki.

Hanem a haderő új parancsnoka, von Witzleben tábornok még mindig nem jelent meg a színen. Csak este fél nyolckor rontott be a Bendlerstrassei épületbe, és már a folyosón akkorákat káromkodott, hogy visszhangoztak tőle a falak. Ez a nap ugyanis élete legszörnyűbb napja volt. Kora reggel óta készen állt, hogy nyomban a jelszó kihirdetése után átvegye új hivatalát. Tábornagyi egyenruhában és marsallbottal a kezében (nyugdíjban volt már, és időközben kegyvesztett is lett), kocsiba ült, és elindult a vezérkar zosseni objektuma felé, de már az első őrségek megtagadták tőle a bebocsátást, nem kaptak ugyanis semmiféle parancsot. Von Witzleben marsall egyszer-kétszer még megpróbált bejutni a területre, de amikor látta, hogy minden igyekezete hiábavaló, megfordította a kocsiját, és a Bendlerstrasséba hajtattott. Porlepte egyenruhában, marsallbottal a kezében sietett be az épületbe, ahol már teljes volt a zűrzavar. Pár perc múlva mindent megértett. A német hadsereg kijelölt parancsnoka az új német állam leendő elnökéhez, Beckhez vezettette magát. Kezet fogtak, majd heves szóváltásra került sor. Nem segített sem Stauffenberg, sem Olbricht bizonykodása. Von Witzleben marsall nem volt hajlandó részt venni az elpuskázott puccsban, nyolc óra után elhagyta az épületet, és hazautazott a birtokára.

Azonban valaki mégis cselekedett. Remer őrnagy, a Grossdeutschland elit őrzászlóalj parancsnoka miután megkapta az utasítást elindult, hogy letartóztassa Goebbels propagandaminisztert, a Führer egyetlen megbízható berlini emberét és holtig hű követőjét. Remer tehát elment a miniszterhez, aki örömmel fogadta. Miután Remer bizonygatta a maga igazát Goebbels telefont ragadott, és feltárcsázta Rastenburgot, majd a kagylót a meglepett őrnagy kezébe nyomta. A telefonban felcsendült Hitler hangja:

„ - Megismeri a hangomat, Remer ? - kérdi Hitler.

- Igen, vezérem ! - kiáltja az őrnagy szinte önkívületben, és vigyázzba vágja magát.

- Én tudniillik nagyon jól emlékszem magára, pár héttel ezelőtt tűztem a mellére a tölgyfalombos vaskeresztet. Látom, hogy a kitüntetést teljes mértékben megérdemelte. Most azonban jól figyeljen a személyes parancsomra. Megparancsolom, hogy gondoskodjon Berlin biztonságáról. Nyomjon el mindennemű ellenállást. Az én személyes parancsnokságom alatt áll mindaddig, míg csak Berlinbe nem érkezik Himmler, az SS birodalmi vezető.

- Igenis, vezérem !”⁴

Vér és gyász

És ekkor az egész összeesküvés sorsa megpecsételődött. Mert Remer őrnagy, aki kezében tartotta az őrzászlóaljokat a Führer utasításai szerint járt el, és a lázadókat bekerítették egy pillanat alatt. Ráadásul a saját őreik, akiknek védeniük kellett volna őket. De eközben a hadügyminisztérium belsejében is elszabadultak az indulatok. A hivatalnokok és tiszték, akik az óriási épületben dolgoztak, jó része nem is tudott semmiről. Vagy pedig éppen azért indultak, hogy a Führer előtt alibijük legyen. Tehát ezek az emberek szereztek pár láda vadonatúj géppisztolyt, és von der Heyde és Herbert hadnagyok vezetésével megindultak Olbricht irodája felé. Stauffenberg eközben fanatikusan beszél mindenkivel, és próbálja őket győzködni, hogy a rádió és Keitel hazudik, ám amikor több ezer gestapós és SS megkezdte az ellenakciót feladja. Egyedüli mentsvár talán Stülpnagel tábornok lehetne, akinél Párizsban tervszerűen zajlott le a puccs (csaknem 12000 SS és gestapós került börtönbe), de ő messze van. Stauffenberg beismeri a vereséget, és még éjjel előtt az egész Walkür összeomlik.

A hadügyminisztériumban a tiszték mindenkitől megkérdezik, hogy kinek a pártján áll. Természetesen mindenki Hitlert mond. A felfegyverzett csapat bekeríti a lázadókat, és Fromm is előkerül. Még mielőtt Himmler megérkezne, tennie kell valamit. Letartóztatja az utolsó berlini zendülőcsoportot. Beck, Hoepfner, Olbricht, Stauffenberg és Haeften sorsa megpecsételődik. Beck öngyilkosságot próbál elkövetni (egymás után kétszer), de mindkétszer elhibázza a lövést. Végül egy gestapós lövi halántékon, így segítve át a túlvilágra a magatehetetlen embert. Fromm rögtönítélő bírósága elítéli az elfogottakat, és pár perccel éjjel előtt SS katonák egy teherautó fényszóróinál végrehajtják az ítéletet. Stauffenberg utolsó mondata jól tükrözi megingathatatlan eszmeiségét: Eljen az örök Németország! Az összeesküvők maradékából hirtelen mindenki besúgó lett. Szinte az egész szervezet a másikra mutogatott, és a Gestapo ezt kíméletlenül kihasználta. Nemsokára elfogták Canaris tengernagyot, az Abwehr⁵ főnökét. 1944. augusztus 7-éről 8-ára különbíróóságok sorát állították fel, és megkezdődött a felelősségre vonás. Augusztus 8-án az elítélteket kivégezték. Himmler felállította a „Július 20. Különbizottságot”, melynek feladatául az összes lázadóval kapcsolatos személy felkutatása is. Több mint 7000 gyanús személyt tartóztattak le, és a kivégzettek száma megközelíti az ötezret⁶. A népbíróság elnökének a kegyetlenségéről híres, elkötelezett náci, Roland Freisler lett, aki sohasem ismert kegyelmet.

Hitler örült bizalmatlansággal fordult eztán minden tisztjéhez. Már az 1933-as hatalomátvétele után is felmerült benne a gyanú, hogy a tábornokok meg akarják bukztatni, és erre végre megkapta a bizonyítékot. Teljes kivizsgálást rendelt el az ügyben, és megkezdte a katonai vezetők között a tisztogatást. Attól a naptól kezdve már egyáltalán nem hallgatott tisztjeire, parancsait önkényesen és öntörvényűen adta ki. (Ennek eredménye több olyan vereséggel végződő offenzíva és feláldozott hadosztály, melyek feleslegesen ontották véréüket a hazájukért.) A tábornoki karban is minél nagyobb gyűlölködést akart szítani, amikor is

⁴ Földi Pál: Hitler elit hadosztályai (64. old.)

⁵ Német titkosszolgálat.

⁶ Később 4980 főben állapították meg a kivégzettek számát, de ezt dokumentumok háború végi eltűnése miatt nem lehet pontos adatnak tekinteni.

felállította a Tiszti Becsületbíróságot. Ám ezzel elszámította magát. Az a bíróság, mely a tiszték elítélésére született éppen ezeknek a bátor férfiaknak a megmentője kívánt lenni, és mindent megtett, hogy tisztázza a gyanúsítottakat. A bíróság elnökei Gerd von Rundstedt, Heinz Guderian és Wilhelm Keitel mindent elkövettek, hogy megmentésük, akit csak lehet. Ewald von Kleist tábornokot, a híres hadseregparancsnokot, is megpróbálták elítélni. 1945. február 3-án Freisler, a véreskezű náci bíró éppen azt bizonygatta neki, hogy téved, amikor azt hiszi, hogy a Hitler-ellenes összeesküvés Isten akaratából támadt, amikor is a magasból felhangzott a szövetséges bombázók dübörgése. A bombatámadásban a bírót maga alá temette a beomló mennyezet.

A tisztogatások az egész tábornoki kart megrázták. Senki sem kerülhette el büntetését, akinek bármi köze is volt a merényletnek. Frommot, aki végül megtagadta társait, 1945. márciusában végezték ki.

Kérdésként felmerül valami, ami megválaszolatlan marad tőlük: Megérte az áldozat? Megérte a rengeteg kiontott vér, a sok elvesztett tehetség és hős, a fiatalok és öregek? Megérte feláldozniuk magukat egy olyan ügy oltárán, mely – sajnos – bukásra ítéltetett? De ezekre a kérdésekre ők már nem tudnak válaszolni. Magunkban kell megkeresni a válaszokat. Viszont tettük, önfeláldozásuk példaértékű, még ha nem is mindenki tekinti annak. (2004-es felmérések szerint a németek 5-5 százaléka elutasítja tettüket, megveti a lázadó tiszteket.⁷)

Három tragédia

Karl-Heinrich von Stülpnagel

Stülpnagel tábornok már Hitler hatalomra kerülése óta tagadhatatlan ellenszenvvel nézte a náciakat, ezért csak idő kérdése volt, hogy mikor lép fel ellenük. Már egész korán, a '30-as évek végén elkezdett szervezkedni a Führer ellen, és részt vett minden ellene kitervelt „játzmában”. Azonban ezek a tervek sohasem vezettek sikerre, s az első igaz átütő lehetőség csak a július 20-ai merénylet lett volna. Stülpnagel hajlandó volt bármit megtenni a Vezér elmozdításáért, s ezért megpróbálta tiszttársaival felvenni a kapcsolatot (többek között Rommellel és Klugéval), s őket is beszervezni az akcióba. A kérdéses napon katonái Párizsban több ezer Gestapóst és SS-t letartóztattak, és készen álltak a Führer hívei elleni harcra. Még von Klugét is felkereste, aki nyugati főparancsnokként igazi ütőkártya lett volna az összeesküvők kezében. Klugét először nem találta ott, mivel a tábornok éppen a fronton tartózkodott, majd mikor mégis rálelt, és felkérte a front megnyitására és a szövetséges csapatok átengedésére, nemleges választ kapott. Kluge felismerte, így, hogy Hitler életben maradt az összeesküvőknek nem maradt semmi esélye, ezért visszatáncolt.

Stülpnagel embereit az ellenakciók során lefegyverezték, a tábornokot pedig Berlinbe rendelték. A tábornok biztosra vehette, hogy elítélik, ezért a Berlinbe vezető úton megállt Verdunnél, azon a helyen, ahol fiatal századosként az I. világháborúban harcolt, és föbe lőtte

⁷ MTI Panoráma – Drogman László

magát. Szerencsétlenségére azonban gépkocsivezetője megmentette, és csupán a szeme világát vesztette el. Augusztus 8-án így vakon vezették a bitófa alá hóhérai.

Günther Hans von Kluge

Hans von Kluge tábornagy kritikus helyzetben került a partraszállás után a nyugati frontra, ahol bebizonyosodott számára, hogy ha a hitleri önkény továbbra is megmarad a hadvezetésben, akkor Németország sorsa is megpecsételődik. A keleti front veterán harcosa így egyetértett a nyugati parancsnokok többségével, hogy a Führert el kell mozdítani a helyéről, ha az országukat életben akarják tartani. Stülpnagellel megegyezve így hát kezdetben támogatta az összeesküvést, és hajlandó volt bármit megtegyen hazájáért.

1944. július 20-án, nem sokkal a merénylet után azonban Klugét értesítette Rastenburgból Keitel, hogy Hitler túlélte a robbanást. Ezért amikor Stülpnagel felkereste azt mondta: „Más lenne a helyzet, ha a disznó megdőglött volna. Most tulajdonképpen le kellene őt tartóztatnom.”⁸ Így hát fordított egyet a köpönyegen, és Kluge Hans⁹ egy csapásra megtagadta korábbi társait.

Miután a nyugati fronton kritikussá vált a helyzet Hitler ellenoffenzívát rendelt el, amit Kluge - bár látva a terv reménytelenségét – végre is hajtott, ám a támadás összeomlott, a csapatok elvesztették tartalékaik jelentős részét. A vereség következtében tábornagy a végsőig elkeseredett, és kiment a frontra. Eközben Hitler kereste főhadiszállásán, de tisztjei nem tudták megmondani, hogy hol lehet. A Führer gyanút fogott, és azt hitte, hogy Kluge a szövetségesekkel tárgyal, ezért azonnal Berlinbe rendelte. Hans von Kluge tábornagy azt hitte, hogy felfedték az összeesküvőkkel meglévő kapcsolatát, ezért útközben öngyilkos lett.

Erwin Rommel

A Wehrmacht géniusza, a „Sivatagi Róka” a nyugati fronton, a B-Hadseregcsoport parancsnokaként közvetlenül megtapasztalta a szövetségesek fölényét, és Hitler szűklátókörűségét. A partraszálláskor és utána is az első vonalakban tevékenykedő tábornagy tökéletes rálátással bírt az eseményekre, és bár mindent megtett, mégis be kellett látnia, hogy ha Németország a hitleri utat folytatja, akkor sorsa a végromlás lesz. Már korábban is sok összezördülése támadt a Führerrel, mivel mindenhol érezte a vezér mindenkit megkötő öntörvényűségét. Sokszor hangoztatta tisztjei körében, hogy Hitler ostoba hadvezetése csak gátolja a német hadsereget és, hogy a Führer nem képes reálisan átlátni a hadi helyzetet.

Ezek a megnyilvánulások, és Rommel mindenki által magasztalt és tisztelt személyisége voltak azok a tényezők, amik az összeesküvőket a tábornagyhoz vezették. Többször is meglátogatták az ellenállás vezetői, és megpróbálták soraik közé állítani. Mindenképpen

⁸ Földi Pál: Hitler tábornokai (216. old.)

⁹ Hans von Kluge gúnyneve. Jelentése „Okos Hans”.

hasznos lett volna számukra a tábornagy, mivel páratlan hadvezér volt, ráadásul személye garanciát jelentett volna az ellenállásnak egy erősebb támogatói bázishoz. Ha Rommelt, a Wehrmacht kiválóságát az oldalukra állítanák rendelkezéneik egy tökéletes és megfellebbezhetetlen „reklámarccal”, akit mindenki tisztel. Így egyértelmű volt a választásuk. Rommelt többször is megkereste Stülpnagel, és megpróbálta rábírni a csatlakozásra, ám Rommel gondolkodási időt kért. 1944. július 17-én, három nappal a merénylet előtt azonban Rommel gépkocsiját légitámadás érte, a tábornagy súlyos sebeket szerzett.

Miközben a tábornagy lábadozott, és semmilyen úton nem lehetett bevonni közvetlenül az akciókba, az ellenállásnak le kellett mondania róla, és talán ezért is esett a választás Klugéra, mint támogatási lehetőségre. De az összeesküvés megbukott, és megkezdődtek a tisztogatások az egész hadvezéri karban. A Gestapo rávetette magát a bizonyítékokra, és nemsokára már ki is derítették Rommel kapcsolatát az összeesküvőkkel, így hát a tábornagy is gyanúba keveredett. Ekkor jött Hitler, és válaszul elé állította a tábornagyot: vagy önkéntesül vet véget az életének, vagy a bíróság elé hurcolják. Megígérte, hogy ha az elsőt választja a családjának nem esik bántódása, és díszes állami temetést kap. 1944. október 14-én Rommel öngyilkos lett.

Esélyek és kérdések

Mint ismeretes, a merénylet nem sikerült, az összeesküvők elbuktak. De egyáltalán, ha sikerült volna nekik, mi várt volna rájuk? Mert az élet nem állt volna meg, ráadásul nem egy békebeli helyzetben kényszerültek ezt a döntést végrehajtani. Az utókor és saját koruk is jogosan kérdezhetne rá: Mi lett volna azután?

Mivel az összeesküvés nem valami spontán dolog volt, hanem már évek hosszú sora óta tervezett és szervezett elkeseredett megoldási kísérlet, így hát elvárható tőlük a precizitás. De vajon milyen eséllyel szerveződött volna az új állami vezetés?

Nézzük a tényeket:

- Hitler, bár népszerűsége a vereségek hatására bizonyos körökben már megkopott, mégis a németek tömegei még mindig istenítték. Személye megkérdőjelezhetetlen volt, Führerként, a nép vezéréként, csak ő lehetett a követendő alak.

- A náci minden intézményben vezető szerepben ültek. Ezeknek a személyeknek az elmozdítása egy háború kellős közepén szinte lehetetlen. Ha viszont nem tesznek e téren semmit, akkor az egésznek semmi értelme nem lett volna.

- Az olyan nemzetiszocialista vezetők, mint Goebbels, Göring, Himmler ekkor még csúcspozíciókban ültek. Kétségtelen, hogy megpróbálták volna átvenni a hatalmat, amit támogatói bázisukkal akár meg is tehettek volna. Ráadásul a Birodalom utolsó órái során az

örökké hű Goebbels kivételével ezen vezetők többsége megpróbálta elárulni a Führert is, és megkísérelték átvenni a hatalmat. Még Heinrich Himmler sem bízott már ekkor Vezérében.

- Himmler erőszakszervei (Gestapo¹⁰, SD¹¹, SS) és az elit Waffen SS katonák bármikor leüthették az összeesküvők fejét. Ezek a szervezetek a náci államhoz voltak hűek, ráadásul gigantikus erőfeszítésekkel lehetett volna csak leszerelni őket. (Háborúban a Waffen SS-t nem nélkülözhetette egy tábornok sem fanatikus szellemük és kimagasló harcértékük miatt.)

- Korántsem minden tábornok osztotta az összeesküvők nézeteit, vagy ha mégis, akkor sem árulták el a Führert. De ez becsület kérdése volt. És ebben a helyzetben mindenkinek más volt a becsülete. A közkatonák pedig még mindig Hitlert támogatták.

- A Tiszti Becsületkódex és a Hitlernek 1933-ban tett eskü kötelezett minden katonát közlegénytől a legmagasabb tábornokig. Ennek megszegése akár a saját korábbi eszmeiség megtörése is. Az összeesküvők saját szavukat szegték meg, esküszegők lettek, még ha jó ügyért is tették ezt. Egy vérbeli porosz nevelést kapott tisztnél pedig ennél talán nincs nagyobb szégyen.

Ezen kívül az összeesküvők figyelmen kívül hagytak pár „apró” külpolitikai tényezőt, melyek az egész háborúra érvényesek voltak:

- 1943. januárjában Churchill és Rooseveltt az észak-afrikai Casablancában megállapodtak abban, hogy a háborút Németország feltétel nélküli kapitulációjáig folytatják.

- 1943. november 28. és december 1. között a teheráni konferencián a Szovjetunió is csatlakozik a casablancai határozathoz.

- Németország egyetlen erős szövetségessel sem rendelkezik a kontinensen, Olaszország szétesett, Mussolini pedig Hitlert támogatja. A kisebb országok használhatatlanok a szövetségesek elleni harcban. Japánt is folyamatosan érik a vereségek, ráadásul sehogy sem tudja támogatni Németországot.

- A háromfrontos háború következtében a német hadsereg folyamatosan szorul vissza, a kezdeményezés az ellenség kezében van. A Birodalom lassan összezsugorodik.

Ezeknek a tényeknek a figyelembe vétele kérdésessé tesz bármit, amit az összeesküvők meg akartak lépni. Bár éleslátóan gondolkodtak, de mégsem tudtak kikerülni bizonyos góccokat. Például a zsidók elleni irtóháborúval hogyan számoltak volna el? Azonban ha mégis sikerült volna, és az egész német népet a hátuk mögé állítják, akkor talán megfordulhatott volna a történelem. Azonban az összeesküvők mielőbb békét akartak kötni az angol-amerikai hatalmakkal, mivel belátták a nyugati szövetségesek ipari fölényét. Talán ha ezt elérik, akkor a nyugaton állomásozó jelentős hadseregeket bevethették volna a keleti fronton. Mivel minden német belátta, hogy elsődleges ellenségük a Szovjetunió, és a keleti fronton szükség volt a katonai erőre, talán ezzel a csapatátvonással sikerült volna a szovjetek előretörésének megállítása. Németország határainak megmentésére bármely hadsereg felvonulása ésszerű döntésnek számított. Talán az egész európai sors megváltozott volna. Ám ez mind csak feltételezés, a fantázia játéka.

¹⁰ Geheime Staatspolizei = Titkos Államrendőrség

¹¹ Sicherheitsdienst = Biztonsági Szolgálat

Több mint hatvan éve történt mindez. S ez alatt az idő alatt a történelem sohasem feledte el ezen dicső hazafiak tettét, akik önként feláldozták magukat hazájuk oltárán. Véraldozatuk példa mindenkinek, aki ebben a világban él. Ők lettek azok, akik nevéhez vér és könny kapcsolódik, mely megtisztítja a lelküket. Nem voltak szentek, nem voltak hibátlanok, csak elkeseredett emberek, akik egy embertelen világ ellen keltek fel. Megtörhetetlen elszántságuk emléke lobogjon örök gyertyalángként az emberiség történetének katedrálisában, s bennünk, egyszerű emberekben is. Őrizzük mindannyian ezt a lángot, mert az önfeláldozás és hősiesség mindannyiunkért adatott, még ha nem is tudunk róla.

Képmelléklet

1. ábra: Hadügyminisztérium, Berlin

2. ábra: Hitler Mussolinivel megtekinti a merénylet helyszínét

3. ábra: Claus Schenk von Stauffenberg

4. ábra: Wilhelm Keitel tábornagy, az OKW elnöke

5. ábra: Karl-Heinrich von Stülpnagel

6. ábra: Günther Hans von Kluge

7. ábra: Erwin Rommel

Források:

Jacques Delarue: A Gestapo Története. (Black & Withe Kiadó, 2001.)

Földi Pál: Hitler tábornokai. (Anno Kiadó, 2001.)

Földi Pál: Hitler elit hadosztályai. (Anno kiadó, 2000.)

Robin Cross: Az ardenneki ütközet 1944. (Hajja & Fiai Könyvkiadó, 2003.)